

Andrea Mackovjaková

Španielske konštrukcie s doplnkom a ich náprotivky v češtine a slovenčine

(posudek oponenta bakalářské práce)

Téma předkládané práce se může jevit jako velmi tradiční, protože je věnováno doplňku, tj. minimálně v české a slovenské syntaxi podrobně a často zkoumanému větnému členu. Způsob, jakým ho autorka zkoumá, je ale neobvyklý. Všimla si skutečnosti, že španělština využívá doplnku vyjádřeného adjektivem jinak (kvantitativně i kvalitativně) než čeština a slovenština, a rozhodla se tuto skutečnost prozkoumat na datech z paralelních korpusů. Práce je tedy vlastně pokusem ověřit intuitivní dojem na rozsáhlém jazykovém materiálu za pomoci relativně nové metodologie. Budiž řečeno rovněž to, že nápad a přinejmenším část textu vznikly v době, kdy za sebou autorka ještě neměla kurs ze syntaxe, což je vzhledem k teoretickému rázu této disciplíny odvážné. Lze konstatovat, že risk vyšel, práce je velmi zdařilá.

Text má logickou strukturu a sestává z dvou částí, teoretické a praktické. Praktická část je poměrně rozsáhlá, protože traktuje téma doplňku odděleně ve zkoumaných jazycích, nejprve ve španělštině (kapitola 2), poté v češtině a slovenštině. V obou těchto částech autorka nejen předkládá reprezentativní příklady doplňku, ale především se snaží představit jeho nejvýznamnější teoretické interpretace v hispanistice, resp. v bohemistice/slovakistice. Výsledkem je mj. vcelku zřetelné zobrazení rozdílů v těchto přístupech. V praktické části autorka pracuje s dvěma paralelními korpusy, InterCorp a par-skes-2.0, což ji umožňuje na rozsahem již zajímavých vzorcích ověřit, do jaké míry se španělština na jedné a čeština a slovenština na druhé straně liší či shodují ve vyjadřování doplňku. Závěrečná kapitola podrobně a přesvědčivě komentuje nejdůležitější závěry práce.

V úvodu svého hodnocení bych chtěl konstatovat, že o vysoké kvalitě práce není sporu. Teoretická část je – vezmeme-li v úvahu, že se jedná o práci bakalářskou – zdařilá, výklad odráží skutečnost, že autorka dobře chápe syntaktické principy i základní vlastnosti zkoumaného větného členu. Nepouští se do detailních metodologických či obsahových polemik, což je pochopitelné, pohybuje se spíše na rovině tradičních výkladů, ale činí tak věcně správně a občasná zjednodušení nepřekračují přijatelnou míru. Rovněž koncepce korpusové studie je velmi přesvědčivá a přesahuje úroveň obvyklou u bakalářských prací. Data jsou komentována věcně správně a přiměřeně, závěry jsou vyvozovány střízlivě a adekvátně. To vše znamená, že si v následujících poznámkách mohu dovolit komentovat některé detaily, jež se v posudcích k bakalářským pracím obvykle neobjevují: úroveň práce mi to zkrátka umožňuje.

Termín *atributo*, se kterým autorka pracuje na začátku práce, je v kontrastivním pohledu „nebezpečný“ (autorka to ostatně naznačuje), protože je v hispanistice a v bohemistice/slovakistice chápán různě. Jeho vztah k doplňku je tím pádem v každé z těchto tradic jiný, což se mj. odráží i v českém termínu „atribut verbální“, kterým bývá někdo označován právě doplněk. Některé autorčiny komentáře související s atributem jsou lehce sporné, navíc bych v češtině doporučoval používání pojmu „přísudek jmenný se sponou“, ale to je spíše detail.

Jedním z klíčových problémů interpretace doplňku je existence formálního vyjádření dvojí vazby, tj. shody mezi subjektem/objektem a doplňkem. Tento formální vztah není zdůrazňován jen v naší mluvnici, jak o tom autorka mluví, ale je to úhelný kámen tradiční české interpretace doplňku. Je pravda, že v hispánské lingvistice se mu připisuje menší význam, na druhou stranu i typologie autorčiných protějšků španělských doplňků ukazuje, že pokud toto kritérium opustíme a za doplněk považujeme i konstrukce s předložkou a substantivem, dostáváme se jiných obtíží, protože je těžké definovat hranici mezi příslovečným určením a doplňkem. Autorka toto téma traktuje velmi poctivě a názor, který našla v dané národní syntaktické koncepci, považuje za natolik závazný, že na každý jazyk aplikuje jiný postup. Takový přístup odráží její respekt k autoritám, ale obecně není nutný: syntax je teoretická disciplína, každá koncepce si vytyčí mantinely, ve kterých se pohybuje, a liší se od koncepcí jiných, což je zcela legitimní. Bylo tedy teoreticky možné zvolit si vlastní, jednotný přístup.

V teoretické části velmi oceňuji, jak dobře autorka pochopila výklad některých detailů v hispanistických pracích: pasáže o vztahu členu a doplňku (s. 10) i mnohé jiné jsou velmi zajímavé. V těchto pracích je samozřejmě používána poměrně složitá terminologie, např. typologie sloves (sémantické třídy sloves, neergativní slovesa atd.) je velmi komplikovaná, ale zdá se mi, že autorka má do problematiky dostatečný vhled.

Komentář k českým/slovenským protějškům má vlastně velmi blízko k translatoologii a její typologii překladatelských postupů (explicitace atd.), autorčin příklad 79 na s. 30 může být dobrou ilustrací.

Některé autorčiny interpretace konkrétních příkladů nejsou jediné možné, ale to v žádném případě nevádí, dobře zapadají do zvoleného teoretického rámce. Rovněž zvolený způsob vyhledávání je adekvátní. Za jediné typově problematické místo považuji věty reprezentované příkladem 80 – zde se jedná o apozici/přístavek, nikoli doplněk; příklady tohoto typu jsou vlastně šumem, protože nelze zabránit tomu, aby je vyhledávací dotaz našel.

Poznámky a náměty k obhajobě:

- Co je „aspektový obsah“ (s. 10)?
- Jak autorka rozlišuje mezi adjektivy a minulými participii (s. 11)?
- U některých protějšků konkrétních sloves se v češtině, resp. ve slovenštině s větší frekvencí objevují doplňková vyjádření. Mohla by podle autorky hrát někdy roli lexikalizace?
- Zobecníme-li výsledky autorčina srovnávání jazyků, myslím, že můžeme u vyjadřování doplňku mluvit o opravdu zajímavém rozdílu s důsledky pro jazykovou typologii.

Z formálního hlediska je práce připravena velmi pečlivě.

Celkově jde o velmi kvalitní bakalářskou práci. Doporučuji ji k obhajobě a předběžně ji hodnotím známkou *výborně*.

V Praze dne 2. 6. 2023

prof. PhDr. Petr Čermák, Ph.D.